

**Demokrati og rettigheter i informasjonssamfunnet
UiO**

Prosjektoppgave DRI 3001 Vår 2007:

Nettdebatter som forum for lokaldemokratisk deltakelse

Skrevet av Simon Gideon Tesfai og Tone H. Natland Garnås

<u>1</u>	<u>INNLEDNING OG PROBLEMSTILLING</u>	<u>3</u>
1.1	METODE	4
<u>2</u>	<u>TEORIDEL- DEMOKRATI OG YTRINGSFRIHET</u>	<u>4</u>
2.1	PERSPEKTIVER PÅ DEMOKRATI.....	4
2.2	DELTAKERDEMOKRATI	5
2.2.1	BEGRUNNELSER FOR DELTAKERDEMOKRATI.....	5
2.2.2	LOKALDEMOKRATI OG E-DEMOKRATI	6
2.3	YTRINGSFRIHET OG MEDIENE	7
2.3.1	BEGRUNNELSER FOR YTRINGSFRIHET	7
2.3.2	MEDIENES ROLLE	9
2.3.2	YTRINGER I DET OFFENTLIGE ROM OG SENSUR	10
<u>3</u>	<u>SAMFUNNSDEBATTENS HISTORIE.....</u>	<u>12</u>
3.1	AVISINNLEGG.....	12
3.2	FJERNSYNSDEBATT	13
3.3	BLOGG.....	13
3.4	NETTDEBATT.....	14
3.4.1	INSTRUMENTELL DELTAKELSE	16
3.4.2	EKSPRESSIV DELTAKELSE.....	16
<u>4</u>	<u>DAGENS DEBATT RUNDT NETTDEBATTENE</u>	<u>16</u>
4.1	FORSKNINGSPROSJEKTET IKT OG LOKALDEMOKRATIET	17
4.2	REDAKSJONELL KONTROLL I DIGITALE MEDIER	18
<u>5</u>	<u>BESKRIVELSE AV ROMERIKES BLADS DEBATTFORUM</u>	<u>20</u>
5.1	BRUKERVENNLIGHET	20
5.1.1	SØK	20
5.1.2	SYNLIGHET I SØKEMOTORER	20
5.1.3	PEKERE TIL RELEVANTE RESSURSER.....	21
5.1.4	GLOBAL MENY OG NETTSTEDSKART	21
5.1.5	KONTAKTINFORMASJON	21
5.1.6	NETTLESERE.....	22
5.1.7	LESBARHET	22
5.2	UTSEENDE OG FUNKSJONER	23
5.2.1	HØVEDSIDEN	23
5.2.2	EKSEMPEL PÅ EN DEBATT	25
<u>6</u>	<u>ANALYSE AV ROMERIKES BLADS DEBATTFORUM</u>	<u>25</u>

6.1	BRUKERNE	26
6.2	DEBATTENE.....	28
6.2.1	”LOKALE NYHETER”	29
6.2.2	KLAGE OG SENSUR	29
7	<u>FORSLAG TIL FORBEDRINGER.....</u>	30
8	<u>KONKLUSJON.....</u>	32
	<u>LITTERATURLISTE.....</u>	33
	BØKER.....	33
	NETTDOKUMENT.....	33
	AVISARTIKLER.....	36
	TIDSSKRIFTARTIKLER	36
	FORARBEIDER	36
	ANNET	37

1 Innledning og problemstilling

Formålet med oppgaven er å undersøke debatter på Internett, nærmere bestemt debattfora i nettaviser, i lys av idealer om ytringsfrihet og demokrati. Vi vil undersøke om nettdebatter er et egnet forum for deltakelse i det lokale demokratiet.

Vi har derfor studert debattforumet i en nettavis nærmere for å undersøke hvordan det er lagt til rette for lokaldemokratisk diskusjon, og om det oppfyller våre forventninger slik det fungerer. Vi valgte debattforumet til Romerikes Blad, den største lokalavisen i Østlandsområdet. Vi ønsket å finne ut hvordan forumet fungerer, hvem deltakerne er og hva som faktisk diskuteres der.

Romerikes Blad er en del av Mediehuset Romerike, som er største produsent og leverandør av nyheter og informasjon til romeriksregionen og eies av mediekonsernet A-pressen.

Mediehuset Romerike er et multimedialt mediehus som inneholder avispublikasjoner, elektronisk publisering gjennom Internett og mobil, lokalradio, lokal-tv og distribusjon gjennom flere selskaper. Mediehuset Romerike har totalt 850 ansatte og omsatte i 2004 for 334 mill. hvorav 227,4 mill. var fra Romerikes Blad (kilde: A-pressen). Romerikes Blad ble grunnlagt i 1902 og er i dag den største avisen i Akershus fylke. Oppslagstallet ligger på rundt 40 000 (tall fra 2005). Siden 1999 har avisen kommet ut daglig. Avisens målsetting er å være Norges beste lokalavis og den dominerende avis på Romerike, og med sin ”markedsposisjon og leserstruktur være det viktigste reklamemedium på Romerike” (kilde: A-pressen). Avisen ble i 2004 kåret til ”Årets Avis” av Mediebedriftenes Landsforening.

De nyeste tall fra TNS Gallup, dvs. uke 20 i 2007, viser at nettstedet hadde 76.834 unike besøkende og 965.298 sidevisninger, og ligger således på en 50. plass på TNS Metrix toppliste over de mest besøkte norske nettstedene, som er en internasjonal browsermåling over norske nettsteder (kilde: TNS Gallup 2007).

Vi vil først presentere bakgrunnsteori for demokratiidealene og ytringsfrihet, deretter referere fra noe av den aktuelle forskningen og debatten i mediene rundt nettdebatter, beskrive Romerikes Blads nettdebatt og deretter presentere og analysere våre funn, knyttet opp mot andres funn i lignende undersøkelser og i lys av den pågående debatten.

1.1 Metode

Undersøkelsen foregikk over et tidsrom på ca. 5 måneder - fra januar til mai 2007. Innhenting av bakgrunnsmateriale og teori foregikk ved søk i faglitteratur innenfor statsvitenskap, forvaltningsinformatikk og medievitenskap, søk i kronikker i avisene samt deltakelse på konferansen "Lokalt e-demokrati - forventninger og praksis" avholdt 15. mars 2007 i Forskningsparken i Oslo hvor resultatene av Forskningsprosjektet IKT og lokaldemokratiet (ILD), gjennomført av Institutt for medier og kommunikasjon (IMK) ved Universitetet i Oslo, Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) og Høgskolen i Oslo (HiO), ble presentert og diskutert.

Informasjon om Romerikes Blad og debattforumet foregikk ved undersøkelse av nettdebatten direkte på <http://www.rb.no/debattforum> og intervjuer med Romerikes Blads nettredaktør Arne Kongsnes. Vi initierte også en debatt i forumet med spørsmål om selve debattforumet for å få tilbakemeldinger direkte fra brukerne.

2 Teoridel- demokrati og ytringsfrihet

2.1 Perspektiver på demokrati

"Demokrati" er et meget vidtfavnende begrep. Det er forskjellige perspektiver man kan benytte for å forsøke å definere begrepet.

Demokrati som verdi innebærer rettigheter som tros-, presse- og forsamlingsfrihet, et uavhengig rettsvesen og likhet for loven (Østerud 2002:138-139). Frihetsverdien innebærer prinsippet om kollektivt selvstyre, et samfunn hvor individene danner et politisk fellesskap og selv bestemmer innholdet av beslutningene de skal rette seg etter. (Statsvitenskapelig leksikon 1997) Likhetsverdien uttrykker prinsippet om borgernes likeverd. Alle stemmer skal telle like mye og ha lik innflytelse på politiske beslutninger.

Demokrati som styreform betyr folkestyre. Befolkningen deltar i valg mellom politiske alternativer, og valgene har konsekvenser for regjeringsmakten. Det er tre hovedkriterier for at en styreform skal kunne kalle seg demokratisk: det skal være frie valg, med reelle alternativer, og det skal være en folkevalgt myndighet (Østerud 2002:138). Det er flere

demokratimodeller innenfor demokratiske styresett. I det følgende vil vi konsentrere oss om deltakerdemokratiet innenfor det indirekte eller representative demokratiet.

Demokrati som prosess fokuserer på to forskjellige typer prosesser: På den ene siden som en overgangsprosess i en styreform; demokratisering av et land. (Statsvitenskapelig leksikon 1997) På den andre siden benyttes begrepet om beslutningsmåten i politikken eller forvaltningen. Det er reglene for vedtaksprosessen om blant annet tilgjengelighet og åpenhet som gjør dem demokratiske, ikke innholdet i vedtakene (Østerud 2002:140).

2.2 Deltakerdemokrati

Deltakerdemokrati og konkurransedemokrati er de to hovedretningene innenfor det representative demokratiet. Mens konkurransedemokratiet anser valget av representanter som den viktigste handlingen i politikken, og fremhever en sterk utøvende myndighet med vekt på byråkrati, fokuserer heller deltakerdemokratiet på borgerrollen, med deltakelse og medbestemmelse i ulike faser av de politiske bestemmelsesprosessene. Det er nødvendig med informerte og opplyste borgere. Man frykter at individene isoleres, og manipuleres fra sentrale myndigheter. Derfor skal man møtes, diskutere, skoles og danne meninger i fellesskap (Østerud 2002:139).

Opplysningstidens Jean-Jacques Rousseau var den første klassiske talsmann for dette synet på demokrati, hvor folket utvikles til å bli borgere ved hjelp av kollektive diskusjoner og utdanning (Van Dijk 2000:43-44).

2.2.1 Begrunnelser for deltakerdemokrati

Det følgende avsittet er basert på Østeruds fremstilling i *Statsvitenskap – Innføring i politisk analyse* fra 2002 sidene 139-140.

Deltakerdemokrati har vært begrunnet på flere måter. Bred og løpende medvirkning innenfor bedrifter, nærmiljø og i lokalsamfunnet påvirker innholdet i de politiske beslutningene.

Deltakerdemokratiet gjør det mulig å organisere samfunnet mer i samsvar med befolkningens eller bestemte gruppers vilje.

Deltakelse har videre en egenverdi for deltakerne, som er uavhengig av resultater. Politisk deltakelse gir selvrespekt, egenutvikling, erfaringer og sosial vekst. Deltakelse gir en

bevisstgjøring som utdyper innsikten i politiske saksforhold og interesser. Demokrati anses som kommunikasjon, en dialog om politiske løsninger. I følge Østerud har Jürgen Habermas utviklet en teori om politikk som ”diskurs”, som ”ideell samtalesituasjon”, hvor målet er at meninger skal brytes mot hverandre og konflikter slipes, til deltakerne blir enige om det felles beste (Østerud 2002:139).

Slik deltakelse forutsetter en politisk offentlighet, fora der samtalen kan utspille seg. Det stiller store krav til aktiv medvirkning, og forutsetter at en rasjonell enighet til alles interesse er mulig. Utfordringer ligger også i at bred deltakelse kan gå på bekostning av debattkvaliteten. Moderne massemedier kan bidra til en forflatning av den offentlige politiske debatt, fordi den skal appellere til det brede publikum som er – eller antas å være – uinteressert og derfor ikke opplyst om politiske spørsmål (Østerud 2002:140).

2.2.2 Lokaldemokrati og e-demokrati

I de senere år er det registrert en såkalt krise i de vestlige representative demokratiene, i form av fallende valgdeltakelse, mangelfull oppslutning om de politiske partiene og manglende tro på politikerne. På lokalt plan er det særlig fallende valgdeltakelse, hyppig utskiftning av folkevalgte og svekket partiloyalitet som har gjort seg gjeldende (Haug 2002:2).

Det er imidlertid omdiskutert om det virkelig foreligger en ”krise” i kommunene. Det er et stort potensial for deltakelse på lokalt plan, og utfordringen kan ligge i å fange opp det engasjementet som allerede finnes, snarere enn å skulle skape en interesse for lokalpolitikk (Haug 2002:2).

I lys av dette synet er det argumentert for å bruke IKT som et hjelpemiddel for å gjenreise demokratiet. E-demokrati kan defineres med Jan van Dijk (2000) som et sett med forsøk på å praktisere demokrati uten begrensninger i tid og rom, ved bruk av IKT i tillegg til de tradisjonelle kanalene (van Dijk 2000:30). IKT kan bidra til raskere tilgang på informasjon, gi bedre oversikt over politiske argumenter, åpenhet, kontakt med de folkevalgte og økt engasjement. Argumentene støttes av en nærmest eksplosiv vekst i bruken av IKT. 75 prosent av husholdningene hadde PC og 69 prosent Internett-tilgang i 2006 (Statistisk sentralbyrå 2007).

IKT muliggjør meningsutvekslinger på forskjellig tid og sted, f. eks. ved hjelp av virtuelle nettverk og diskusjonsfora. Slike fora kan legge til rette for diskusjoner og kontakt i egne miljøer og interessenettverk i nærområdet, regionalt, nasjonalt eller internasjonalt og mellom kommuner og politiske partier. IKT kan dermed bidra til å revitalisere det lokale representative demokratiet. I et deltakerdemokratisk perspektiv er ikke tanken om å benytte IKT til å øke deltakelsen ny. Det er siden 1980-tallet lansert flere forsøk på å skape digitale offentlige møteplasser. Det kan for eksempel skje ved elektroniske høringer, ”torvmøter” på nettet eller ulike diskusjonsnettverk. Potensialet for å nå de yngre deltakerne er også et viktig moment, en befolkningsgruppe som særlig har hatt lav valgdeltakelse. Unge er flittige brukere av Internett og digitale løsninger og potensialet er stort for å utnytte dette også i forhold til debatter og politisk deltakelse.

I et deltakerdemokratisk perspektiv er IKT’s rolle å informere befolkningen og aktivisere til ”borger- aktiviteter”. Teknologien må være brukervennlig og enkelt tilgjengelig så det blir likt for alle. All bruk av IKT som kan bidra til å informere og stimulere til deltakelse i demokratiet er et gode. Løsningene må konstrueres på en måte som reduserer gapet mellom de informasjonsfattige og informasjonsrike. I nettdebatter er det viktig at ikke bare den sosiale og intellektuelle eliten deltar. Foraene må også være designet til å være nyttige redskaper til å diskutere (van Dijk 2000:44).

Med dette teoretiske bakteppet vil vi undersøke nettdebatten i en lokalavis for å se hvordan den IKT-løsningen kan sies å fremme deltakelsen i lokaldemokratiet.

2.3 Ytringsfrihet og mediene

2.3.1 Begrunnelser for ytringsfrihet

Ytringsfriheten er et begrep som stammer fra samfunnstenkningen i opplysningstiden. Begrepet er knyttet til den vitenskapelige rasjonalitet, individuelle rettigheter og et skille mellom offentlig og privat sfære. Ytringsfrihet er ofte begrunnet i tre prinsipper som er spesielt karakteristiske for opplysningstiden; nemlig sannhet, autonomi og demokrati. Vi vil her kort skissere innholdet i disse prinsippene slik de er presentert i NOU 1999:27 om forslag til ny Grunnlov § 100.

Sannhetsprinsippet. Dette prinsippet henger sammen med gjennombruddet for den vitenskapelige tenkemåten, som går ut på at sannhet må nås gjennom en prosess som er verdslig, kulturuavhengig og dialektisk, dvs. nådd gjennom meningsutveksling. "Sannhet" er ingen absolutt størrelse, men man kan nå en bedre innsikt gjennom fri diskusjon og meningsbrytning. Ytringsfrihet er nødvendig for at alle argumenter skal bli hørt. Alle offentlig interessante temaer bør kunne forskes på og drøftes i det offentlige rom, inkludert vanskelige politiske, kulturelle og moralske spørsmål- slik at man ved en felles fornuftsbruk kan komme til de oppfatninger som er best belagt.

Autonomiprinsippet, eller "Individets frie Meningsdannelse" er etter grunnlovsendringen i 2004 tatt inn i Grunnloven § 100, annet ledd som en del av begrunnelsen for ytringsfrihet. Det er i vestlige demokratier tradisjon for å hevde at mennesket er født med visse grunnleggende førpolitiske rettigheter til frihet. Denne friheten kan bare krenkes dersom den begrunnes i andre menneskers rett til frihet. Denne individualistiske tenkningen hadde John Locke den første teoretiske begrunnelse for.

Et annet individbegrep som tradisjonelt har stått sterkere i Europa er et kollektivistisk individbegrep, som innebærer en sosialiseringssprosess. Etter dette synet eksisterer samfunnet forut for individet, og autonomien er knyttet til en gjensidig dannelsesprosess. Samfunnet har et ansvar for individets oppdragelse. Opplysningstidens Ludvig Holberg var sterkt opptatt av at friheten forutsetter en form for dannelsesprosess.

Forestillingen om "det myndige menneske" slik det er utviklet som en forutsetning for ytringsfrihet, representerer et autonomistandpunkt som tar opp i seg både individualisme og sosialisering. Slik vårt samfunn er bygget opp, med den allmenndannende skolen og meningsutvekslingen i det offentlige rom, er alle voksne mennesker å anse som "myndige mennesker".

Demokratiprinsippet. Åpenhet og kritikk er noe av det viktigste ved demokratiet. Det er tre aspekter ved denne åpenheten: informasjonsfrihet, offentlig meningsutveksling og offentlig kontroll.

Informasjonsfriheten innebærer at man skal kunne holde seg underrettet fra tilgjengelige kilder. Det er en forutsetning for denne retten at informasjon faktisk er tilgjengelig. Det må være offentlighet rundt samfunnsmessige prosesser.

Meningsutveksling mellom myndige mennesker er en viktig del av demokratiet, slik at man oppnår en bedre innsikt og bedre beslutninger. Det er et grunnleggende prinsipp i moderne demokratier at politisk meningsutveksling skal kunne foregå i det offentlige rom.

Et tredje aspekt ved institusjonaliseringen av demokratiets offentlige rom er offentlighet som grunnlag for kontroll- av så vel privat som offentlig makt. Individet skal vernes mot maktovergrep. Denne kontrollfunksjonen ivaretas først og fremst av mediene som formidlere. Kontrollen utføres av det opplyste, myndige menneske som med sin kritiske sans er mottaker av medienes budskap.

Jo bedre det offentlige roms institusjoner er bygget ut, jo bedre kan ytringsfriheten fremme sannhet, autonomi og demokrati. I Norge har vi et godt utbygd offentlig rom og har derfor et sterkt grunnlovsværn og en høy grad av ytringsfrihet.

2.3.2 Mediernes rolle

Offentligheten har sine institusjoner hvor det legges til rette for ytringsfrihet i praksis. Det er en slags kollektiv plikt til at det finnes arenaer for åpen og mangfoldig offentlig debatt. Pressen, forlagene, akademiske og skjønnlitterære miljøer er eksempler på institusjoner som skaper slike arenaer og har påtatt seg en forpliktelse til å legge til rette for ytringsfrihet (Francis Sejersted i von der Lippe 2000:132).

Mediene har en sentral rolle i forhold til demokratiet. Det har alltid vært en sterk forbindelse mellom journalistikk, samfunn og offentlighet. Pressen er tradisjonelt knyttet til den liberale statsrettslige tenkningen på 1700- og 1800- tallet. Pressefriheten er i de vestlige demokratier knyttet til opplysning, humanisme og demokrati. Pressen skal informere, kritisere og debattere politikk og andre samfunnsforhold. Slik blir journalistikk et samfunnsanliggende som hører offentligheten til (von der Lippe 2000:100). Pressens legitimitet er først og fremst knyttet til informasjonsansvaret (Bodahl-Johansen 1996:25 i von der Lippe 2000:100). Pressen har fått

et ”samfunnsoppdrag” i form av informasjonsansvaret knyttet til enkeltmennesket og samfunnet.

Moderniseringen av demokratiene har endret statens og offentlighetens rolle, og man kan spørre seg om også pressens rolle har endret seg. Vi har hatt en utvikling fra et beslutnings- eller konkurransedemokrati til et deltakerdemokrati. Den klassiske presseideologien bygger på beslutningsdemokratiske teorier. Nyere teorier legger derimot vekt på deltakelse og den enkeltes innflytelse på eget liv. Demokratiet som grunnleggende verdi er likevel ikke endret, og etter vår oppfatning har ikke utviklingen mot et deltakerdemokrati forandret pressens grunnleggende rolle i offentligheten.

Det er en målsetning om en mangfoldig presse og at mediene skal være forum for demokratisk meningsbrytning og debatt. Idealet om pressen som ”den fjerde statsmakt” står sterkt både i mediens egen legitimering av sin virksomhet og i den offentlige mediepolitikken (Trine Syvertsen i von der Lippe 2000:155).

Pressen har egne etiske normer som er strengere enn det som følger av straffelovgivningen. Prinsippene er nedfelt i bl.a. ”Vær Varsom Plakaten” og ”Redaktørplakaten”, begge utgitt av Norsk Presseforbund. Norsk Presseforbund er et fellesorgan for norske medier i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Ifølge deres nettsider skal ”Norsk Presseforbund (..) fremme den etiske standard, yrkesetikken og integriteten i norske massemedier, og styrke og verne ytringsfriheten, pressefriheten og informasjonsfriheten”. (Norsk Presseforbund u.å.) Forbundets to viktigste utvalg er Offentlighetsutvalget, som arbeider med å gjennomføre og videreføre offentlighetsprinsippet i forvaltningen, og Pressens Faglige Utvalg (PFU) som bl.a. håndterer klager etter Vær Varsom Plakaten. De sentrale hensynene som skal legges til grunn er på den ene siden beskyttelse av enkeltmennesker mot ”krenkende og skadelig publisitet” i mediene, samtidig som pressen skal ivareta sitt samfunnsoppdrag ved å rette kritisk lys mot offentlige handlinger, institusjoner eller personer på den andre siden.

2.3.2 Ytringer i det offentlige rom og sensur

For at informasjon skal nå ut i offentligheten, trengs det adgang til kanalene ut til det offentlige rom. Det kreves et strukturert institusjonelt system som innbefatter vitenskapen, skolen og mediene. Vi har et mangfold av kanaler ut til offentligheten, og uavhengige medier.

Pressen har gått bort fra den tradisjonelt sterke tilknytningen til de politiske partiene, og redaktørfunksjonen har kommet i fokus. Redaktørfunksjonen innebærer å vokte og redigere informasjonsflyten. Denne redaktørfunksjonen er en av de viktigste funksjonene i institusjonaliseringen av offentligheten (Francis Sejersted i von der Lippe 2000:133). Redaktørplakaten stadfester redaktørenes uavhengighet og fulle ansvar for avisens innhold (Norsk Presseforbund).

Det er etter hvert flere og flere kanaler å ytre seg i. De vanlige bestemmelser om ytringer gjelder i alle medier, inkludert på Internett. Det er veldig enkelt å legge ut informasjon og meninger på nettet. Terskelen for å ytre seg er mye lavere på Internett enn i tradisjonelle medier, for eksempel gjennom leserbrev i aviser.

Utgangspunktet er at enhver har ytringsfrihet, jf. Grunnloven § 100. Den innebærer meddelelsesfrihet; retten til å ytre seg eller være taus, og informasjonsfrihet; retten til å bli informert. Ytringsfriheten må veies opp mot andre hensyn etter straffelovgivningen, som forbudet mot diskriminering, på grunnlag av for eksempel etnisitet, kjønn, religion eller legning. Det er forbud mot injurier og krenking av privatlivets fred. Dessuten er det forbud mot skadelige ytringer- som omfatter pornografi, vold og blasfemi. Det er også et personvernregelverk som må følges.

Når det gjelder ansvaret nettaviser har for innholdet av ytringer som legges ut på deres nettsider av brukerne, gjelder E-handelsloven. For tradisjonelle medier er mellomleddene fritatt for ansvar for innholdet i trykt skrift etter straffeloven § 254. Ansvarsfriheten for formidlere gjelder også nettbaserte medier. E-handelsloven behandler tre ulike former for digitale mellomledd: overførings- og tilgangstjenester, mellomlagringstjenester og lagringstjenester. Lagringstjenestene omfatter typisk vertstjenester for tjenestemottakere som ønsker å ytre seg på nettet (Bing 2004), f. eks. i nettdebatter. I flg. E-handelsloven § 18 er lagringstjenestetilbyderen fri for ansvar for innholdet så lenge han ikke har utvist forsett eller grov uaktsomhet, og så lenge han sperrer tilgangen til eller fjerner ulovlig innhold ”uten ugrunnet opphold” etter at han er gjort oppmerksom på det. Tjenestetilbyderen har etter § 19 ikke noen plikt til å overvåke informasjonen som lagres eller noen generell plikt til å undersøke forhold som antyder ulovligheter.

3 Samfunnsdebattens historie

Debatter og diskusjoner er viktige kommunikasjonsredskaper for et samfunn. De hjelper oss å forstå hverandre og til å komme til enighet eller kompromiss. Det er en av grunnsteinene i demokratibegrepet. Større debatter er en maktinstitusjon som blant annet kan skape forandringer eller på en annen måte føre samfunnet i den retningen samfunnsmedlemmene ønsker. Gode og overbevisende argumenter, sikker bruk av fakta og en imponerende framføring kan sørge for et plutselig engasjement eller meningsforandringer. Etter hvert som teknologien har gjort store fremskritt har mulighetene for å kunne delta i en debatt blitt langt større og med det har antallet debattanter eksplodert.

Den eldste måten å debattere på er nok på muntlig vis ansikt til ansikt, som har eksistert så lenge mennesker har kunnet kommunisere med hverandre. Ansikt til ansikt diskusjonens største problem er at den ikke når ut til de som står utenfor det meget avgrensede territoriet hvor diskusjonen holder til.

3.1 Avisinnlegg

Det første mediet som kunne sørge for at det kunne bli en samfunnsdebatt og ikke bare en diskusjon mellom få aktører, var avisene og tidsskriftene. Norges første dagsavis ble for første gang utgitt i 1819 (Wikipedia 2007 "avis"). Avisdebatten er tradisjonsrik og har en lang historie. De mest brukte formene for debatterende avisinnlegg er debattinnlegg, ledere og kronikker.

En leder er en artikkel der ansvarlig redaktør eller en lederskribent skriver avisens offisielle holdning til eller mening om bestemte personer, begivenheter og enkeltsaker. En skarp leder kan ofte medføre en debatt ved en rekke leserbrev fra lesere som ikke er enige med avisen (Medielab u.å. "leder").

En kronikk er en større, seriøs artikkel i en avis eller et tidsskrift om et aktuelt emne. Den står som oftest på en fast plass i publikasjonen, gjerne på en av de første sidene. Kronikker er ofte skrevet av en som ikke er ansatt i avisen, med spesiell kunnskap om emnet. Det positive med et avisinnlegg er at det gir mye bedre rom deliberasjon i forkant av publisering, i motsetning til for eksempel å argumentere på direkten gjennom TV-skjermene. Ledere og kronikker har

også stor tyngde da de er skrevet av ansvarlige redaktører og personer med lang erfaring innenfor området sitt.

3.2 Fjernsynsdebatt

Mediebildet ble endret på midten av 1900-tallet, da fjernsynet og etter hvert fjernsynsdebatten kom. Mennesker fra alle verdens hjørner kan nå følge med på TV-debatter i andre land.

TV-debattene får mye oppmerksomhet, spesielt i forkant av valg. Noen ganger kan de være avgjørende for utfallet av valget. Grunnen til det er nok at i TV-debatter har politikerne gode muligheter til å uttrykke sine budskap til flest mulig på kortest mulig tid. Den dagligdagse TV-debatten vil også få en del oppmerksomhet da den som oftest tar opp temaene som er høyaktuelle i samfunnet på daværende tidspunkt.

Problemet med TV-debattene er at media ofte setter underholdning og salgshall foran kritisk journalistikk. Dette kan man ofte se ved at TV-debatter blir mer og mer ”styrt” i en spesiell retning for å gjøre dem kontroversielle og dermed mer interessante. Debatten blir satt til side fordi det ikke bare er meningene og argumentene som er tellende, men også det visuelle ved personene, slik som kroppsspråk. Cand. philol. Hans-Ivar Kristiansen mener at dagens politiske debatt har lite med debattbegrepet å gjøre. ”Dette handler mer om tabloid rævkrok. Ikke så mye om å se problemstillingene fra ulike vinkler. NRKs nye debattform med ”ja” og ”nei” spørsmål er en skandale i så måte. Kampen avgjøres på posisjoner, om hvem som ser mest overbevisende ut i fjeset” (Kristiansen i Fonstad-Smith 2005). Debattene utvikler seg derfor som regel til en slags konkurranse om hvem som er den beste retorikeren/manipulatoren og ikke nødvendigvis et forsøk på å finne en praktisk løsning på et problem. Korte og treffende replikker vinner over dype og lange analyser som programlederne likevel avbryter etter kort tid (Spjelkaviknes 2007).

3.3 Blogg

Samfunnsdebatten har i de senere år fått et nytt medium i form av Internett. På Internett debatteres det via et forum, eller man oppretter en blogg. En blogg (fra det engelske begrepet web-log) regnes som regel som en webside hvor tekstinnleggene er ordnet i omvendt kronologisk rekkefølge. Det finnes mange definisjoner på blogger, men de to mest fremtredende kjennetegnene, er den personlige tonen og lenkene som gjør det mulig å gå direkte til primærkilden som forfatteren henviser til. Det hele handler om å komme med sine

egne meninger. Man får uttrykke seg på en langt enklere måte enn tidligere, og innleggene vil også kun i svært få tilfeller bli sensurert eller redigert. En blogg kan blant annet inneholde politiske meningsytringer, kommentarer til nyhetsbildet og anmeldelser av populærkulturelle produkter (Ballo 2006). I dag finnes det nærmere 70 millioner blogger. Det opprettes to nye blogger hvert sekund (Leveraas, 2006).

Kvaliteten på innholdet varierer selvfølgelig fra det totalt håpløse til det meget imponerende. Det finnes blogger som får flere millioner treff i løpet av noen måneder. Det som er interessant å tenke på er at selv om 99 prosent av bloggene skulle være ubrukelige og ren sludder, vil fremdeles 1 prosent, som tilsvarer omtrent en million bloggere, være seriøse og dyktige skribenter (Leveraas 2006).

Terskelen for å starte en blogg er meget lav. Alle som har tilgang på en datamaskin kan skrive ned noe og publisere det et øyeblikk senere. Fenomenet er helt i overensstemmelse med det som er Internettets hovedkvalitet: en kommunikasjon som er "mange til mange" og horisontal. Det viktige er ikke å viske ut avstander, men å kommunisere intenst med personer man ikke kjenner. Webloggenes særtrekk er at de gjør denne kommunikasjonen offentlig. Og da må man stille seg spørsmålet om "bloggerne" er journalister. De fleste ville nok ikke trekke det så langt. Bloggerne skriver bare om sine egne personlige synspunkter, samtidig som de aldri rapporterer. På den måten avviser de journalistikkens normer og standarder (Pisani 2004).

3.4 Nettdebatt

En nettdebatt er et diskusjonsforum på et nettsted, hvor brukere har mulighet til å delta i en diskusjon ved å skrive og sende inn meninger. I de aller fleste tilfellene har brukerne mulighet til å operere anonymt. På den måten slipper man å bli knyttet til utsagn og holdninger i ettertid.

Den klassiske nettdebatten er en åpen plass hvor hvem som helst kan sende inn sine meninger etter å ha gjennomført en enkel registrering. Det kan sammenlignes med en muntlig debatt hvor en gruppe mennesker diskuterer. Hovedforskjellene er at i nettdebattene er argumentene nedskrevet, og motargumentene kommer ikke like raskt. Alle kan når som helst komme inn i debatten og delta. Man enkelt finne tilbake til det første innlegget. Kun mindretallet av debattene, de få med et tema som engasjerer nok debattanter, har så høy aktivitet at det kan kalles en fortløpende diskusjon.

Nettdebatten og dens anonyme debattanter har fått en del oppmerksomhet etter hvert som populariteten har økt. Først og fremst er det nettdebattens seriøsitet som det blir satt spørsmålstegn ved. Nettdebatter har ofte et meget ensidig fokus, få brukere med mye makt og ofte en mer eller mindre usivilisert måte å diskutere på. Mye av skylden tillegges muligheten til å skjule seg bak anonymiteten. I tillegg har nettdebattene, med et betydelig antall brukere, til tider høy aktivitet og innleggene kan komme inn til alle døgnets tider. TV-debatter, kronikker, ledere og andre avisinnlegg har et langt bedre renommé enn nettdebattene, nettopp på grunn av at diskusjonene blir mer saklige da man ikke kan skjule seg bak anonymiteten, samtidig som man har tidsfrister og langt mer kontrollerte retningslinjer.

Grunnene til at det har blitt så populært å debattere på Internett kan være mange. I følge Aarre (2003) utførte MMI en undersøkelse om sosialisering og gruppedannelser på Internett – Cyber-communities, hvor det oppdages flere viktige trekk ved sosialisering på nettet. Disse særtrekkene kommer av at Internett opphever en del ordinære restriksjoner (Aarre 2003:36). Først og fremst er man ikke fysisk på samme sted, det er alltid en viss distanse. Dette gjør det langt enklere å bli med i en gruppe på nettet og sosialisere seg, i forhold til å gjøre det samme utenfor cyberlivet. De fleste ville vegret seg mot å sette seg sammen en gruppe som allerede sitter og diskuterer på en café, mens på nettdebattene gjøres dette kontinuerlig. Man får rett og slett en tilhørighet og et område å være sosial på. Kanskje ikke på lik linje som utenfor nettet, men uten tvil på en langt enklere måte. Man får i tillegg muligheten til selv å definere graden av engasjement og forpliktelse, på denne måten kan man delta på flere forskjellige diskusjoner med ulikt engasjement i hver av dem (Aarre 2003:36). Sist men ikke minst er nettdebattene åpne til alle døgnets tider, noe som gir alle mulighet til å delta når det måtte passe dem.

Det kan være nyttig å spørre hvorfor noen velger å delta i en nettdebatt. Vi har vært inne på det rent sosiale. Det finnes noen som bruker det som et tidsfordriv, som en slags hobby. Etter å ha lest gjennom mange debatter er det ikke vanskelig å se at det er noen som setter pris på debattatmosfæren samt ”vennskapet” med enkelte brukere. Det finnes også andre grunner til at folk deltar i debatter på Internett. Vi kan skille mellom instrumentell og ekspressiv deltakelse.

3.4.1 Instrumentell deltakelse

Instrumentell deltakelse er hovedsaklig rettet mot å manipulere eller endre bestemte tilstander. Det er en målrettet, rasjonell form for deltakelse som sikter mot konkrete og forutsigbare resultater. Motivasjonen opphører først når målet er nådd (Aarre 2003:36). Et eksempel kan være en debatt som har et bestemt innhold. En debattant kan starte en debatt rundt et spesifikt emne hvor hensikten kan være å overbevise andre til å forandre mening om saken. Dersom en av debattantene som blir overbevist er en person med mulighet for å gjøre forandringer eller i det minste gjøre saken kjent, for eksempel en politiker, vil det kunne bety mye. Av den grunn kan det være interessant for individer eller grupper som har store interesser i en sak. Naturlig nok vil et sterkt engasjement være viktig, i tillegg til kunnskap og ressurser (Aarre 2003:36).

3.4.2 Ekspressiv deltakelse

Ekspressiv deltakelse er en annerledes type handling. Her er motivasjonen rettet mot selve aktiviteten. Temaene diskuteres uten bestemte mål, og samtalene blir viktige på grunn av det sosiale fellesskapet som dannes (Aarre 2003:36). Erfaringer fra Stavanger Aftenblads nettdebatt (Omdal 2007) og vår egen undersøkelse av Romerikes Blads nettdebatt, viser at det debatteres lite politikk på eget initiativ. Dagsaktuelle temaer og kontroversielle temaer som engasjerer og vekker interessen til publikum er de mest populære. I tillegg vil en lokalpolitisk debatt sjelden holde seg utelukkende til sitt emne gjennom det hele. Litt sosialisering og argumentasjon utenfor temafeltet virker umulig å unngå, noe selv TV-debattene med ansvarlige programledere har problemer med.

Nettdebattene kan utjevne maktforhold på flere områder. Internetts muligheter for innhenting og spredning av informasjon er uten grenser og det kan gjøre deltakerne som velgere mer informerte og dermed langt vanskeligere å overtale eller holde på. Politikerne må rett og slett være mer forsiktige når de uttaler seg, samtidig som de må sørge for å være så oppdatert som mulig. På denne måten blir ekspertene utfordret på sitt felt.

4 Dagens debatt rundt nettdebattene

Samtidig som internettbaserte debattfora øker i omfang foregår det også en debatt omkring dette fenomenet. Grunnen til det er ikke bare debattenes popularitet og vekst, men også det faktum at det er en helt ny og utradisjonell måte å diskutere på. Internett som medium vekker stor interesse og er en del av hverdagen til de fleste.

Dagens debatt rundt nettdebattene går inn på flere temaer, spesielt om nettdebattenes seriøsitet, og hvor betydningsfulle de er. En del av debatten handler om hvordan man kan gjøre nettdebatten bedre og gi den mer innflytelse. Meningene er delte om hvorvidt nettdebattene er et maktmedium og om deres slagkraft kan sammenlignes med debatter i andre medier. Hvis det er noe de fleste er enige om, er det Internettets kolossale potensial og dermed nettdebattens mulighet til å spille en langt viktigere rolle enn det den gjør i dag.

4.1 Forskningsprosjektet IKT og lokaldemokratiet

I Forskningsprosjektet IKT og lokaldemokratiet (ILD), nevnt i del 1.1, ble nettdebatter i fire forskjellige lokalaviser rundt om i landet undersøkt. Det ble blant annet undersøkt hvorvidt det diskuteres lokalpolitikk på nettet, hvem som deltar og om diskusjonene når ut over den spesifikke arenaen (Winsvold 2007). Resultatene viste at det ble diskutert lokalpolitikk, men i varierende grad. Det er særlig yngre, politisk aktive menn med høy utdanning som deltar i nettdebatter, mens eldre, politisk aktive menn med høy utdanning heller skriver leserbrev i avisene. Politikere er en gruppe som deltar i nettdebatter, anonymt eller ikke, i større grad enn resten av befolkningen. Temaene for debattene er stort sett forlengelser av debatter i media. Det er noen helt egne temaer, som ikke når opp på medias dagsorden, samt ”politisk ukorrekte” temaer og meninger. Innvandringsspørsmål er spesielt et tema som går igjen. Nettdebattene bidrar i følge undersøkelsen i liten grad til å sette nye temaer på dagsorden. På spørsmålet om diskusjonene når ut ble svaret et betinget ja- 8 prosent av den vanlige befolkningen og 50 prosent av politikerne leser nettdebatter. 1 av 3 hadde brukt argumenter fra nettdebatter i andre arenaer (Winsvold 2007). Undersøkelsen konkluderer med at nettet har endret betingelsene for lokalpolitisk debatt noe. Det tilbyr en radikalt ny offentlighet der det er aktivitet hele tiden og i raskt tempo. Utfordringen ligger i at hvis alle skal delta, blir det liten tid til å lytte. En mer redigert variant hvor en del av innholdet er silt ut, ville nådd ut til flere. I bunn og grunn er det et tidsspørsmål, man har ikke tid til å lese alt, til det er informasjonsmengden for stor.

Den generelle tendensen på ILD-konferansen når det handlet om debattfora i nettaviser, var at det var for mange useriøse uttalelser og en dårlig, ofte aggressiv språkføring. Temaene som skaper mest debatt er særlig alkoholpolitikk, røyking og innvandring, samt fotball. Lokalpolitikk engasjerer også brukerne, men ikke på langt nær like mye. Det er stor mannsdominans i debattforumene, og ofte er det en liten gruppe med de samme brukerne som

flytter seg fra debatt til debatt. Fra Stavanger Aftenblad ble det sagt at i deres debattforum er det en liten gruppe FrP- tilhengere og innvandrerfiendtlige menn som dominerer, og skviser ut andre debattanter pga. det ubehøvlede språket og det generelt useriøse nivået på innleggene (Omdal 2007). Generelt i nettdebattene er det en meget stor informasjonsmengde, som oppdateres kontinuerlig. Dessverre er det for mye ”søppel” og det blir en for stor jobb å lese gjennom alt sammen, for kanskje å finne noen få seriøse debattinnlegg som kunne ha interesse for den politiske debatten. Internett er fremdeles et ungt medium, som kan trenge en modningsprosess før det kan anses som et seriøst medium for politisk deltakelse på linje med tradisjonelle medier- og ikke som en slags offentlig søppelkasse.

4.2 Redaksjonell kontroll i digitale medier

Det er en pågående debatt i avisene om redaktørens ansvar for innholdet i deres nettavisers debattfora. Det er en kritikk av manglende redigering av sjikanerende innlegg. Slik reglene er i dag, er det opp til redaktørene om de ønsker å forhåndsredigere innleggene som kommer inn på deres servere. Noen har valgt å gjøre dette, for å slippe problemet med sjikanøse utsagn mot enkeltpersoner. Dette kan være et tidkrevende arbeid. I tillegg er mange tilbakeholdne med å forhåndsredigere innleggene fordi de på den måten hindrer den frie debatt. De fleste avisene har valgt en løsning hvor en del av redaktøransvaret på sett og vis overføres tilbake til brukerne, ved at de oppfordres til å klage på innlegg de finner upassende. Det er ofte en knapp merket ”stopp”, ”anmeld” eller lignende ved innleggene. Redaksjonen som mottar disse meldingene plikter så snart som mulig å fjerne innlegg som bryter med god presseskikk. Disse redaksjonene plikter å bekjentgjøre overfor brukerne at de ikke forhåndsredigerer, og redaksjonene har et selvstendig ansvar for at upassende eller ulovlige innlegg fjernes (Vær Varsom Plakaten pkt. 4.17).

En del av kritikken går ut på at sensuren på denne måten ikke blir streng nok, og at enkeltpersoner henges ut og sjikaneres på nettet med redaktørens velsignelse. Det reageres på at den eneste formen for kontroll er å fjerne innleggene etter at de har blitt publisert, at skaden således allerede er skjedd (Aabø 2007). Problemet er dels at brukerne ikke er strenge nok og ikke sender nok klager, dels at det tar for lang tid før uønskede innlegg fjernes. Internetts karakter gjør dessuten at selv om et innlegg fjernes fra den opprinnelige kilden, kan det ha blitt kopiert og spredt rundt på andre nettsteder og er således ikke fjernet fra offentligheten.

Debattredaktør Knut Olav Åmås i Aftenposten mener at redaksjoner og nettsted må jobbe aktivt for en mer anstendig debattkultur på nettet (Åmås 2006). Et av virkemidlene er å fjerne brukerens muligheter til å være anonym. Åmås hevder videre at nettdebattene fort kan bli den seriøse debattens endestasjon og søppelkasse. Han mottar støtte fra talsmannen i Norsk Presseforbund, Per Edgar Kokkvold (Kokkvold i Korsvold 2006). Han mener at nettdebattene er verdiløse så lenge det er mulig å skjule seg bak en anonymitet. Alle som mener noe bør mene det under fullt navn, og nettopp derfor bør nettavisene kreve at folk oppgir sitt navn.

Nettredaktørene derimot er stort sett uenige i dette. En av dem er Jan Thoresen, redaksjonssjef i Dagbladets nettutgave. Han er imot at nettavisene skal kreve fullt navn av de som vil ytre seg på nettet. Han har ikke noe tro på at debatten vil bli bedre av å fjerne anonymiteten og frykter samtidig at ni av ti debattanter vil forsvinne. Denne frykten mener han er meget reell etter flere erfaringer med lukkede tjenester, og i det hele tatt enkle registreringer, hvor antall innlegg minsker selv om anonymiteten fortsatt er til stede (Thoresen i Korsvold 2006).

På den andre siden kan man spørre seg om det vil være et stort tap dersom antallet brukere går ned. På grunn av anonymiteten utvikler en del debattforumene en spesiell stil som gjør at noen grupper kommer fram med sine meninger, mens andre blir brakt til taushet. Stipendiat Janne Bromseth ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) har studert diskusjonsgrupper på Internett, og sett på hvordan premissene for debatten skapes (Bromseth i Saltnes 2002). Hun har også vurdert hvordan kjønn spiller inn i disse prosessene. Hun mener at mange debattforum har en ting til felles, og det er at de er mannsdominerte. Hun nevner også samtidig at denne trenden endrer seg, blant annet ved at kvinner etter hvert har etablert sine egne nettsteder med diskusjonsgrupper. Janne Bromseth studerte to diskusjonsgrupper, en for politikk og en hvor leger diskuterte faglige spørsmål. I den politiske debatten var det viktig for deltakerne at debatten skulle foregå med så få regler eller retningslinjer som mulig når det gjaldt ytringer. Alle midler skulle være tillatt for å vinne over motstanderne, inkludert direkte personangrep. Dette førte til at det til tider var en krigersk form for debattering. Diskusjonen legene imellom derimot, som også hadde relativt fritt spillerom uten strenge regler, var fri for personangrep og lignende. Deltakerne var nærmest enige om hvordan debatten skulle utarte seg og det ble en dannet og objektiv debatt (Bromseth i Saltnes 2002). Det kan være interessant å se på dette eksemplet i forhold til den ovennevnte debatten om anonymitet. I legedebatten kjente mange deltakere hverandre og noen møtes jevnlig i andre sammenhenger. De var også kolleger med

lik utdannelse. Politikdebatten var i motsetning anonym og ingen kjente hverandre. Debatten var mer eller mindre usivilisert fordi deltakerne delte en oppfatning av Internett som et medium hvor ytringsfriheten kunne tøyes helt til grensen. Deltakerne i legedebatten oppførte seg mer som om de var i en levende diskusjon ansikt til ansikt (Bromseth i Saltnes 2002).

Det kan være lurt å se på dette problemet fra en annen vinkel. Hva mener debattantene om dette? Det kan være mange gode grunner til at debattanter ønsker å være anonyme. Et debattinnlegg kan jo være søkbart i flere tiår. Da er det en lettelse dersom innlegget er anonymt. Man hører om arbeidsgivere som benytter seg av søkemotorer for å finne informasjon om jobbsøkere i disse dager. Da er det en fordel å ikke ha et debattinnlegg med fullt navn lett tilgjengelig for hvem som helst. Selv et godt skrevet innlegg uten et uvanlig standpunkt kan gi andre et feil inntrykk av deg. Mange kan frykte konsekvensene av det.

5 Beskrivelse av Romerikes Blads debattforum

Vi har studert debattforumet i nettutgaven til Romerikes Blad for å se om det er et egnet medium for deltakelse i det lokale demokratiet gjennom diskusjon.

Den tekniske løsningen av debattforumet er ikke utviklet av Romerikes Blad selv, men av deres eiere i A-pressen, som også har sørget for debattforum for flere titalls aviser i landet. Debattsidene er meget oversiktlige og brukervennligheten er det lite å utsette på.

5.1 Brukervennlighet

5.1.1 Søk

En søketjeneste kan hjelpe brukerne med å finne fram til informasjon og tjenester i nettstedets struktur. Denne søk-funksjonen søker kun i debattsidene og er veldig behjelpelig for de som kun bruker debattsidene. Valgmulighetene står mellom ”søk i alle termer” og ”søk etter ett eller flere av ordene”. I tillegg kan man velge en kategori eller et forum man vil søke i. Resultatene kan ordnes etter dato, emne eller forum, i stigende eller synkende rekkefølge.

5.1.2 Synlighet i søkemotorer

Søkemotorer er et viktig hjelpemiddel for gjenfinning av informasjon og tjenester på Internett. Romerikes Blad kan sikre at nettstedet er tilgjengelig via de mest benyttede allmenne søkemotorene. Dette kan gjøres gjennom registrering i søketjenestene, eller ved å påføre

dokumentet standardisert metainformasjon ('metatags'). Nettstedet kan indekseres automatisk ved hjelp av søkeroboter, men dette gir vanligvis kvalitativt dårligere treff enn hvis man registrerer selv og påfører metadata. (Statskonsult 2002)

Debattforumet er ikke tilgjengelig via søk på de mest brukte søkemotorene Google og Yahoo. Kvasir var den eneste søkemotoren som hadde direkte link til debattforumet sin hovedside. Sesam hadde en link til en artikkel om debattforumet og til den debatt som inneholdt søkeordene "romerikes blad debattforum". Begge søkemotorene hadde lenke til Romerikes Blads startside.

5.1.3 Pekere til relevante ressurser

For å kunne gi brukeren mest mulig helhetlig informasjon og tjenester er det viktig at man peker på andre relevante ressurser og nettsteder (Statskonsult 2002). Debattforumet har en lenke til retningslinjene ved bruk av forumet. Her finnes en kort gjennomgang av hva som ikke tillates i debattforumet. Det fremgår også at redaksjonen ikke forhåndsredigerer, i tråd med Vær Varsom Plakaten pkt. 4.17, og brukerne oppfordres til å klage på innlegg de finner upassende. På denne siden finnes det også en lenke som heter "Redaktøransvar" som fører deg til en side hvor du får tilgang til pressens etiske regelverk.

5.1.4 Global meny og nettstedskart

For å lette navigasjonen for brukeren bør nettstedet ha en global meny. Med global meny menes en meny som er konsistent og vises på alle sider gjennom hele strukturen, f.eks. gjennom en egen «frame» eller som en fast lenkestruktur på den enkelte side (Statskonsult 2002). En slik meny har debattforumet, noe som gjør navigeringen meget enkel. I tillegg vet man alltid hvor i forumet man befinner seg. Det er også selvsagt en aktiv lenke til avisens hovedside.

Dessverre har ikke nettstedet et tekstbasert nettstedskart eller detaljert beskrivelse av nettstedets innhold for å hjelpe brukeren til å skaffe seg en rask oversikt over nettstedets struktur og innhold.

5.1.5 Kontaktinformasjon

Nettstedet bør ha en oversikt over kontaktinformasjon lett tilgjengelig fra forsiden og det har den. "Kontakt oss" er plassert på en frame som er synlig fra alle sidene. Lenken sender deg til

en side hvor man finner åpningstider og kontaktmuligheter via telefon eller e-post, samt blant annet en oversikt over journalister med både telefonnummer og e-postadresser.

5.1.6 Nettlesere

Det er flere forskjellige nettlesere blant brukerne og det er av den grunn viktig for Romerikes Blad at debattforumet er tilgjengelig for så mange som mulig. Nettstedet er tilgjengelig fra Microsoft Windows Explorer, Mozilla Firefox og Opera. Web-tjenesten kan også leses selv om man skrur av funksjonaliteten for å vise bilder. Selv om grafikkvisningen i brukerens nettleser er avslått, kan alle informasjonselementer fortsatt benyttes.

5.1.7 Lesbarhet

En viktig del av brukervennligheten er at nettsiden bør være behagelig å lese. Det finnes flere virkemidler for å gjøre lesbarheten så god som mulig (Julien u.å.). Blant disse er:

- **Stor kontrast mellom tekst og bakgrunn**

På hovedsiden kan ikke kontrasten mellom tekst og bakgrunn sies å være stor. Bakgrunnen er hvit, og fargen på skriften veksler mellom svart og forskjellige gråtoner. Det er positivt at fargen går over til svart når den blir berørt av musepekeren. Det meste er skrevet i svart, og det redder mye av inntrykket. På sidene med medlemslistene og debattlistene er kontrastene langt bedre og lesbarheten deretter.

- **Stor nok skrift**

Skriftstørrelsen er gjennom hele debattforumet tilfredsstillende. Overskrifter er uthevede og større, mens resten av skriften har en standard størrelse.

- **Teksten i hovedsak plassert til venstre**

Plasseringen av teksten må sies å være meget god. I hovedsak er teksten plassert til venstre der det passer best. På de sidene hvor dette virkemidlet ikke er tatt i bruk er tekstplasseringen fortsatt bra. På debattsidene for eksempel, er brukernavnet til innsenderen og noen detaljer om den plassert til venstre, mens selve innlegget er plassert midt på siden. Dette fungerer utmerket.

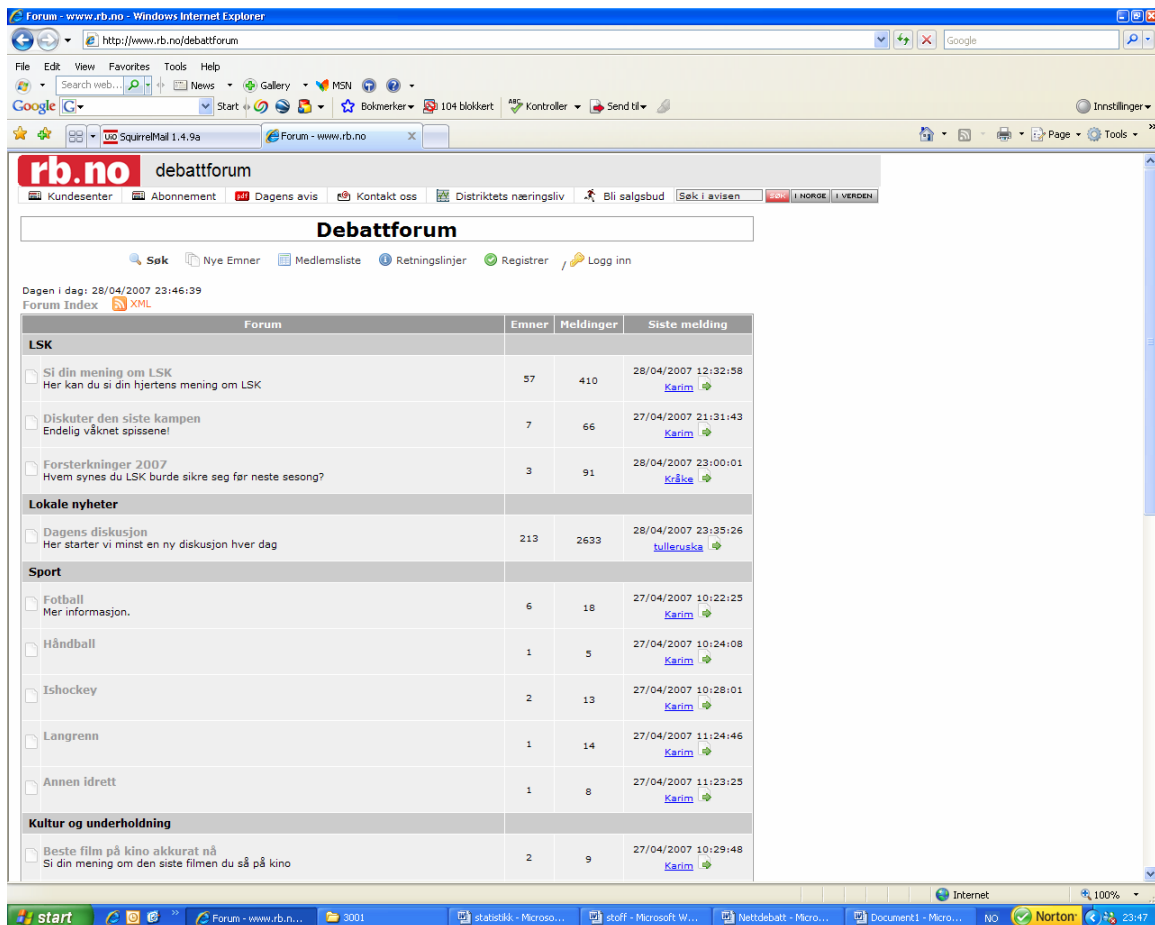
- **Farger og grafikk i bakgrunnen brukes varsomt**

Fargene og grafikken i bakgrunnen er nøytrale og varsomt brukt. Det går kun i fargene hvit og lysblå. Bakgrunnsgrafikken er fraværende. Det finnes noen tegn som henholdsvis brukes for å komme til det siste innlegget i debatten, besvare et innlegg med å sitere en bruker og klage på et innlegg. Disse tegnene er diskret og på ingen måte forstyrrende.

5.2 Utseende og funksjoner

Øverst på alle sidene i debattforumet vil man se en meny med lenker. Denne menyen er konstant gjennom alle sidene til debattforumet. Øverst i menyen vil man lettest legge merke til logoen til rb.no. Det er en lenke til Romerikes Blad sin hovedside. Ved siden av logoen vil det stå ”Debattforum”, også dette godt synlig i forhold til resten.

5.2.1 Hovedsiden

The screenshot shows the main page of the 'rb.no debattforum'. At the top, there is a navigation bar with links for 'Kundesenter', 'Abonnement', 'Dagens avis', 'Kontakt oss', 'Distriktets næringsliv', 'Bli salgsbud', 'Søk i avisen', and 'NORGE | VERDEN'. Below this is a search bar and a menu with options like 'Søk', 'Nye Emner', 'Medlemsliste', 'Retningslinjer', 'Registrer', and 'Logg inn'. The main content area features a table with the following columns: 'Forum', 'Emner', 'Meldinger', and 'Siste melding'. The table is organized into sections: 'LSK', 'Lokale nyheter', 'Sport', and 'Kultur og underholdning'. Each row represents a forum topic with its title, number of topics, number of messages, and the date and time of the last message.

Forum	Emner	Meldinger	Siste melding
LSK			
☐ Si din mening om LSK Her kan du si din hjertens mening om LSK	57	410	28/04/2007 12:32:58 Karim
☐ Diskuter den siste kampen Endelig våknet spissene!	7	66	27/04/2007 21:31:43 Karim
☐ Forsterkninger 2007 Hvem synes du LSK burde sikre seg for neste sesong?	3	91	28/04/2007 23:00:01 Kråke
Lokale nyheter			
☐ Dagens diskusjon Her starter vi minst en ny diskusjon hver dag	213	2633	28/04/2007 23:35:26 tulleruska
Sport			
☐ Fotball Mer informasjon.	6	18	27/04/2007 10:22:25 Karim
☐ Håndball	1	5	27/04/2007 10:24:08 Karim
☐ Ishockey	2	13	27/04/2007 10:28:01 Karim
☐ Langrenn	1	14	27/04/2007 11:24:46 Karim
☐ Annen idrett	1	8	27/04/2007 11:23:25 Karim
Kultur og underholdning			
☐ Beste film på kino akkurat nå Si din mening om den siste filmen du så på kino	2	9	27/04/2007 10:29:48 Karim

Fig. 1: Hovedside

På linjen under disse to overskriftene vil man se en del lenker. De viktigste er ”Kontakt oss” og ”Søk i avisen”.

På neste linje vil man se lenker som er mer interessante for brukerne av debattforumet. Lenkene ”Registrer” og ”Logg inn” gir deg muligheten til å registrere deg som bruker eller logge inn. Lenken ”Retningslinjer” vil sørge for at du får opp skikk og bruk for debattforumet og dets brukere, mens ”Medlemsliste” vil deg en liste over alle de registrerte medlemmene av forumet. De er listet opp med hvert sitt unike brukernummer og det selvvalgte brukernavnet. Man kan se når de forskjellige brukerne registrerte seg og hvor mange innlegg de har postet.

Registrerte brukere vil her få mulighet til å sende private beskjeder til hverandre, eller sende e-post til de som har gjort tilgjengelig e-postadressen sin.

Ved å følge ”nye emner” - lenken vil de sist postede innleggene være listet nedover, med det nyeste innlegget øverst. Lista går kun over en enkelt side, så hvor gamle innlegg som vil befinne seg der vil derfor variere. Listen er oversiktlig og inneholder navnet på debatten, hvilken kategori den inngår i, hvor mange innlegg debatten består av, hvilken bruker som startet debatten, hvor mange visninger debatten har hatt, hvem som postet det siste innlegget og når dette ble gjort.

I hovedmenyen ser man debattkategoriene og emnene som følger under dem. Det er opplyst hvor mange ulike debatter hvert tema har og hvor mange meldinger temaene totalt inneholder. Man vil også se når siste melding ble sendt inn, med både dato, nøyaktig tidspunkt og navnet på brukeren.

Dersom man ønsker å se de ulike debattene må man klikke på ett av emnene. Man vil da få frem en liste over debattene, med ca. 15 debatter per side. Her er alle debattene listet opp med navn på debattene, hvor mange svar som har kommet til debatten, hvem som startet debatten, hvor mange som har vært innom debatten og når siste melding ble sendt inn. Dersom man klikker på en debatt vil man komme inn i debatten og kunne lese alle innleggene, se bildet under.

5.2.2 Eksempel på en debatt

Fig. 2: En debatt

Navnet på debatten står med uthevet skrift øverst, under hovedmargen. Under tittelen har man mulighet til å sende inn sitt svar. Man har også mulighet til å sitere en bruker. Det vil si at det innlegget man ønsker å svare på direkte vil stå rett over sitt innlegg.

Debatten består av to hovedpunkter, ”Innlegg” og ”Forfatter”. Under ”Innlegg” vil navnet på debatten stå, i tillegg til selve innlegget. Under ”Forfatter” ser man brukernavnet, tidspunkt for innsendelse og informasjon om brukeren.

6 Analyse av Romerikes Blads debattforum

Vi har undersøkt brukerne og hva som debatteres i dette forumet, og sammenlignet med funn fra andre undersøkelser. Vi har prøvd å finne ut hvor mange brukere som er aktive debattanter og hvilke temaer som engasjerer til diskusjon, spesielt om det diskuteres lokalpolitikk.

Statistikken stammer fra tall som er innsamlet 25. april 2007. Aktiviteten er til tider stor og tallene vil av den grunn ikke stemme i detalj, men tallene i forhold til hverandre er representative.

6.1 Brukerne

Antall registrerte brukere på innsamlingstidspunktet var 862. 94 prosent av disse har kun registrert seg, og har ingen tegn til aktivitet, det vil si at de har verken tatt initiativet til, eller deltatt i en påbegynt debatt. Det vil si at de bare kan ha lest debatter uten å delta.

Vi har valgt å sette den laveste grensen for antall innlegg for en aktiv brukere til 30 innlegg eller mer. Dette fordi vi mener at det bør være et minimum for en aktiv bruker. 30 innlegg vil tilsvare fem innlegg på seks forskjellige debatter. Dersom man er aktiv i en debatt vil man ofte måtte svare for sine argumenter flere ganger, og man kommer fort opp i 30 innlegg på den måten.

Av de 862 brukerne er det meget få man kan kalle aktive deltakere:

Antall innlegg	Antall brukere
30 – 59	13
60 – 99	7
100 – 349	5
Over 350	2

Fig. 3: Antall innlegg pr. bruker

To og to brukergrupper er slått sammen i figuren under: 30-99 innlegg og 100+. Likevel er det tydelig å se hvor liten andelen av aktive brukere er i forhold til resten av de registrerte brukerne.

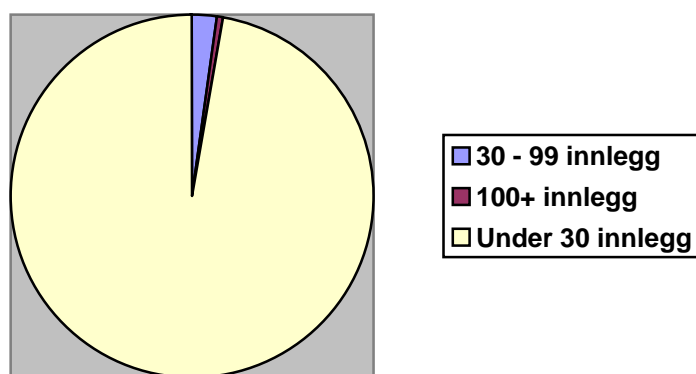

Fig. 4: Fordelingen mellom brukerne

Som man ser er det svært liten aktivitet på debattforumet i forhold til antallet brukere som er registrert. Kun 3 prosent av brukerne står for 30 eller flere innlegg. Innad i denne gruppen kan det også virke som om det er noen som opererer med flere brukernavn, nøyaktig hvor mange det gjelder er vanskelig å si. Selv om aktivitetsnivået er lavt, kan vi ikke se bort fra at mange av de som ikke er aktive debattanter leser og følger med på debattene. Problemet kan være at temaene eller debattatmosfæren bringer dem til taushet.

Det finnes altså en liten gruppe på 3 prosent av brukerne som har et høyt aktivitetsnivå på forumet. Dette fører til at i de fleste debattene som skaper et engasjement, vil mange fra denne gruppen delta. På den måten blir mange av dem kjent med den karakteren de spiller på debattforumet. De kjenner hverandre når det gjelder politiske og ideologiske holdninger. Noen av brukerne er langt fra vanskelige å analysere. De er til de grader ærlige og direkte, noe som definitivt har nøyte sammenheng med anonymiteten. Et annet eksempel er måten mange av dem argumenterer. Det siktes ofte til en annen brukers meninger. Mange har et klart syn om andre brukerne og dermed får de et stempel hvor deres standpunkt er satt på forhånd. I tillegg refereres det ofte til tidligere debatter og argumenter. Dette kommer av at de som regel deltar i de samme debattene, det vil si nærmest alle debattene som utvikler seg til reelle diskusjoner, og har tilstrekkelig med innlegg. Bekjentskapet merkes også godt når de skriver mer direkte til hverandre. Noen bruker til og med kallenavn på hverandre.

Tre av debattantene har helt klare ideologiske mål. En av disse brukerne har skrevet innlegg i flere aviser tilhørende fylker og kommuner spredt over hele landet. Alle disse innleggene er helt like, rett og slett kopiert av originalen, som også er å finne på debattforumet på

Romerikes Blad. Disse brukerne er ofte involvert i debatter hvor innlegg har blitt slettet eller debatter med innlegg som ligger på grensen for hva som tolereres.

Alder og kjønn på brukerne fikk vi ingen mulighet til å fastslå, da slik informasjon ikke registreres. Ut i fra skriveferdigheter, språkbruk og interessefelt, virker det som om de fleste er i slutten av 20-årene og oppover. Når det gjelder kjønn er det vanskeligere å komme til en konklusjon da brukerne selv velger seg et brukernavn. Allikevel tør vi påstå at det er et større antall menn. Flere har valgt brukernavn som tilsvarer et godt kjent personnavn, mens andre har valgt brukernavn hvor man kan gjette seg fram til det mest sannsynlige kjønn. Noen har også valgt brukernavn som det er umulig å dra noen konklusjon ut av.

6.2 Debattene

	Antall debatter	Antall innlegg
Debatter totalt	318	3357
Lokale nyheter	205	2527
LSK fotball	66	539
Alle andre temaer	47	291

Fig. 5: Debatter og innlegg fordelt på tema

Debattforumet har totalt 318 ulike debatter, med til sammen 3357 innlegg. Temaet ”Lokale nyheter” har det desidert høyeste aktivitetsnivået, mens Lillestrøm Sportsklubb tar en klar andreplass. Resten av temaene; Sport, Kultur og underholdning, Fritt fram og Romerikes Blad, tiltrekker seg så liten interesse at det ikke engang utvikler seg til en diskusjon. Kun en eneste debatt har over 20 innlegg. Ser vi bort i fra denne debatten, er gjennomsnittet for de andre debattene 5 innlegg per debatt.

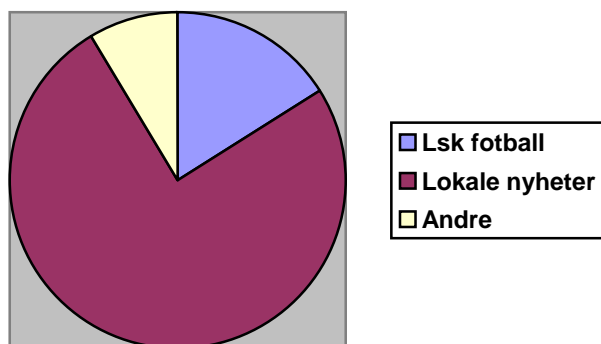

Fig. 6: Innlegg fordelt på tema

Temaene som debatteres under "Lokale nyheter" går langt utover grensene som tittelen skulle tilsi, og brer seg derfor over et mye større område. Her diskuteres alt fra norsk politikk til internasjonal politikk, samt ideologiske standpunkter.

6.2.1 "Lokale nyheter"

Under "Lokale nyheter" finnes det totalt 205 debatter. Av disse 205 debattene har 28 av disse, nærmere 14 prosent, 20 eller flere innlegg. Det er vanskelig å sette en grense for hvor mange innlegg en debatt skal inneholde før man kan kalle den en ordentlig diskusjon, men vi har valgt å sette grensen ved 20 innlegg.

Av disse 28 debattene er det kun 12 som vi vil karakterisere som seriøse diskusjoner. Et par av disse debattene har en til tider en krigersk atmosfære mellom et fåtall brukere, men dette er langt fra et stort problem da resten av diskusjonen er hovedsakelig ryddig og sivilisert. Debattene tar alle opp forskjellige emner. Noen av de med lokalpolitisk innhold kan ha en tendens til å gå over til å handle om norsk eller internasjonal politikk.

Resten av disse 28 debattene er ikke kvalifiserte til å kalles seriøse. De er alle startet og dominert av tre brukere, hvorav to av de har over 350 innlegg "på samvittigheten", mens den tredje driver som tidligere nevnt med spredning av ideologiske holdninger i debattforum over hele landet. Debattene er meget ensidige og de er kun fordelt på to forskjellige emner. Storbrukerne har en klar agenda og de starter eller engasjerer seg av den grunn nesten uten unntak i debatter omkring disse temaene. Det kan heller ikke på noen måte utelukkes at en debattant sender inn innlegg fra flere forskjellige brukernavn. Det er også et problem at noen diskusjoner, som har for eksempel 30 innsendte svar, kun består av fem debattanter. Som tidligere nevnt kjenner også mange debattanter hverandre og dette skaper både krangling og "personlige" diskusjoner mellom noen få brukere.

6.2.2 Klage og sensur

Som tidligere nevnt er brukerne anonyme i debattforumet. Dette kan ofte føre til en hissig debatt hvor ukvemsord sitter langt løsere enn i andre situasjoner. Dessuten hender det at brukerne henger ut enkeltpersoner eller omtaler hendelser på en måte som redaksjonen ikke ønsker å publisere, spesielt saker som handler om ulykker, selvmord og lignende.

Den tekniske løsningen leveres derfor med muligheten for å klage på et innlegg, slik at ansvarlig redaktør kan fjerne det. Som en ekstra sikkerhet følger redaksjonen dessuten med på kontroversielle debatter. Det er en knapp kalt ”Klag på innlegget” i toppen av hvert innlegg. Denne funksjonen kan være et godt virkemiddel, dersom brukerne som følger retningslinjene benytter seg av det. Dessverre har funksjonen en del svakheter. Rent funksjonsmessig er man avhengig av at noen faktisk anmelder innlegget, og at de som velger å anmelde gjør det av seriøse grunner. Brukeren selv avgjør begrunnelsen for å anmelde et innlegg, og dessverre mottar redaksjonen en del klager som ikke bryter med retningslinjene. Det kan være brukere som ikke liker hverandres argumenter o.l. Teknisk sett er det største problemet at ansvarlig redaktør kun blir henvist til debatten hvor klagen kom fra. Dersom debatten er lang kan det derfor ta litt tid å finne det spesifikke innlegget. Som en ekstra sikkerhet følger redaksjonen dessuten med på kontroversielle debatter.

7 Forslag til forbedringer

Tallene og statistikken levner ingen tvil. Debattforumet i dagens utgave er langt fra tilfredsstillende. Det er dessverre verken seriøst eller inkluderende. Det er altfor få brukere som er aktive, og emnene som tilsynelatende er interessante og dermed tiltrekker debattanter, er stort sett ubetydelige i antall.

Flere av brukerne poengterer under debattene at redaksjonen er nødt til å blokkere de brukerne som kun deltar for å irritere andre eller drive propaganda. Tanken er i og for seg god, men til syvende og sist vil ingen få problemer med å registrere seg på nytt eller registrere flere brukernavn. Det kan føre til at brukere som ikke føler seg velkomne holder seg borte fra debattforumet, men dette er det ingen garanti for.

Dette er noe av det vi refererte til under pkt. 2.2.1 hvor Østerud (2002:140) påpekte at bred deltakelse kan gå på bekostning av debattkvaliteten.

For å få tilbakemeldinger direkte fra brukerne startet vi en ”debatt” i forumet hvor vi presenterte oss og spurte hva de selv syntes om debattforumet, og stilte noen åpne spørsmål om bl.a. brukervennligheten, temaene og sensurnivået, og inviterte til ris og ros. Det kom noen få svar. Det var ingen spesielle klager på sensurnivået i noen retning. Et par av tilbakemeldingene gikk på at de savnet å diskutere mer seriøse og aktuelle temaer enn ”LSK og katter” og de savnet en lenke fra nyhetsdelen av avisen, slik at man kan kommentere

nyhetssaker direkte og slik skape en mer levende debatt. Det var også noe vi savnet når vi undersøkte funksjonaliteten.

En ting Romerikes Blad bør vurdere er å vurdere å engasjere seg mer i debattforumet. Flere av de useriøse debattene i forumet er startet av kjente brukere, mens de fleste av de seriøse debattene er startet av brukere uten ”et rykte på seg”. Med andre ord vil en debatt om et seriøst emne som opptar lokalbefolkningen, startet av avisen selv, ha et stort potensial for å utvikle seg til en nyttig og konstruktiv debatt.

Sven Egil Omdal i Stavanger Aftenblad sa på ILD- konferansen at en debatt må ha et seriøst utgangspunkt for å kunne forbli seriøs (Omdal 2007). Selv hadde de en debatt om fotballklubben i Stavanger, Viking. Vanligvis holder fotballdebattene deres dårlig standard og er i følge ham, et slags anarki. Det de gjorde denne gangen var å engasjere en stor tilhenger av Viking, nemlig tidligere RV- leder Aslak Sira Myhre. Denne debatten holdt et seriøst nivå gjennom det hele, hvor debattantene i tillegg viste respekt for hverandre. Dette er absolutt noe Romerikes Blad bør vurdere. Om de ikke ønsker å engasjere eksterne debattanter, kan det være vel så bra å starte debatter på eget initiativ. På den måten kan en debatt starte på et seriøst nivå, samtidig som temaene kan være av lokalpolitisk interesse.

Et annet virkemiddel som man også bør se på er å lenke direkte fra en nyhetssak til en debatt som er startet omkring denne nyheten. Alternativt å se på mulighetene for å kunne debattere på den samme siden som nyhetssaken, rett under artikkelen. Etter vår mening er førstnevnte å foretrekke. Flere aviser har valgt sistnevnte, men vi føler at deres debatter er langt mer uryddige enn det som er tilfelle for Romerikes Blad sitt debattforum.

Avslutningsvis tar vi med et sitat fra Romerikes Blads nettredaktør Arne Kongsnes, publisert 25. mai 2007. Det bekrefter våre funn i debattforumet, og avslører at avisen har valgt å fase ut debattforumet i sin nåværende form.

”Nettet som søppelkasse for det anonyme rølpelandslaget er ingen fest. Vårt eget debattforum på rb.no er på det nærmeste spammet til døde av noen få, særdeles aktive brukere med en særlig sans for litt brunere meninger. Temaer som "Bør vi blande raser?" og "Send innvandrerne hjem for en bærekraftig utvikling" er to eksempler. Vi har latt debatten gå fordi det har vært mange antirasister som har gitt dem svar på tiltale. Vi foretrekker debatten i åpne

rom, men anonymiteten gjør det ikke så enkelt å sprekke trollet. Tvert imot: Noen av brukerne så nærmest ut til å bli inspirert av å bli utestengt. De opprettet nye brukere og postet (publiserte, for de uinnvidde) over 100 innlegg med rent sprøyt i døgnet. Vi måtte ha ansatt et par årsverk for å holde stand. Nå er det slutt, vi inviterer de seriøse over på en ny og bedre arena. Origo.no er A-pressens nye satsing på sosial programvare, og den lokale sonen vår heter romerike.no. Her kan du registrere deg med fullt navn, selv bestemme hvem du vil skal se ditt innhold og selv avgjøre hvilke diskusjoner du vil delta i. (...)" (Kongsnes 2007)

8 Konklusjon

Nettdebatter viser seg å ikke være helt egnede forum for lokaldemokratisk deltakelse. Nettdebattene har store fordeler ved at de er åpne for alle og at det er meget enkelt å motta og sende meninger til en ubegrenset mengde personer. Et viktig kjennetegn ved denne typen debatter er anonymiteten, og dette er kanskje der det største problemet ligger. Det er altfor mange useriøse deltakere i debattene, som ikke har til hensikt å føre noen opplyst og konstruktiv samfunnsdebatt, men heller benytter forumet som en offentlig søppelkasse og saboterer for andre deltakere. Dette problemet kunne kanskje vært unngått dersom nettvertene krevde en mer omfattende registrering. På den andre siden er det en viss fare for at man på den måten mister en del deltakere, fordi noe av enkelheten ved å delta i nettdebatter på den måten forsvinner.

Vi fant lite lokalpolitisk debatt i Romerikes Blads forum. De fleste diskusjonene som startet seriøst sporet raskt av, eller ble kapret av en liten gruppe veldig aktive deltakere med ekstreme politiske holdninger.

Vi har erfart at for at et debattforum skal holde et seriøst nivå er det av betydning hvordan debatten blir initieres, spesielt av hvem. Er det en kjent person som starter en debatt på en seriøs måte, er sjansen stor for at debatten holder seg seriøs. Deltakerne påvirkes av hvem – hvis noen – som er mottaker av deres budskap.

Åpne, anonyme og uredigerte nettdebatter er ikke et egnet forum for seriøs debatt slik de fungerer i dag. Nye, mer kontrollerte fora er kanskje mer egnet. Internett som medium har et stort potensial for demokratisk deltakelse, det gjenstår bare å finne riktig form.

Litteraturliste

Bøker

Haug, Are Vegard "E- demokrati. Vil øket bruk av IKT i de lokale styringssystemene supplere eller undergrave det lokale representative demokratiet?" i *E-demokrati*. 2002 ss. 1-16

Malnes, Raino og Knut Midgaard *Politisk tenkning*. Universitetsforlaget. Oslo: 2003

Slaata, Tore (red) *Digital makt. Informasjons- og kommunikasjonsteknologiens betydning og muligheter*. Gyldendal Akademisk. Oslo: 2002

Van Dijk, Jan "Ch. 3: Models of Democracy and Concepts of Communication", i (Red) Hacker, Kenneth L. & van Dijk, Jan *Digital Democracy. Issues of Theory and Practice* 2000 ss. 30-53

Von der Lippe, Berit og Odd Nordhaug (red) *Medier, påvirkning og samfunn*. Cappelen. Oslo: 2000

Østerud, Øyvind, Fredrik Engelstad og Per Selle *Makten og demokratiet : en sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Gyldendal Akademisk. Oslo: 2003

Østerud, Øyvind; Kjell Goldman, Mogens N. Pedersen (red) *Statsvitenskaplig leksikon*. Universitetsforlaget. Oslo: 1997

Østerud, Øyvind *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Universitetsforlaget. Oslo: 2002

Nettdokument

A- pressen

Mediehuset Romerike (u.å.)

http://kundesenter.apressen.no/eway/default.aspx?pid=271&trg=Main_5717&TopArea_5660=5717:16047:10,1774:1:5693:1:::0:0&Main_5717=5699:16047:10,1861:1:5693:1:::0:0&MainLeft_5699=5776:16047:10,1891:1:5693:1:::0:0

[sitert 28.05.2007]

Om Romerikes blad (u.å.)

http://kundesenter.apressen.no/eway/default.aspx?pid=271&trg=Main_5717&TopArea_5660=5717:16047:10,1783:1:5693:1:::0:0&Main_5717=5699:16047:10,1891:1:5693:1:::0:0

[sitert 28.05.2007]

Nøkkeltall (u.å.)

http://kundesenter.apressen.no/eway/default.aspx?pid=271&trg=MainLeft_5774&TopArea_5660=5788:16047:10,1801:1:5693:1:::0:0&MainLeft_5774=5776:16047:10,1804:1:5693:1:::0:0

0

[sitert 28.05.2007]

Ballo, Jannike

Veiviser i bloggjungelen. Vox Publica (25.10.2006)
<http://voxpublica.no/2006/10/veiviser-i-bloggjungelen/>
[sitert 11.04.2007]

Fonstad-Smith, Merete

Valgets kvlaer (u.å.)
http://www.kommunikasjon.info/view_artikkel.php?article_id=628&id2=RqD7Njinv3rylGYFqx1FJME7W
[sitert 12.05.2007]

ILD

Om konferansen (2005)
http://www.iktoglokaldemokratiet.com/index.php/?page_id=147
[sitert 28. mai 2007]

Julien, Arne

Hvordan skrive brukervennlig for nett.(u.å.)
http://www.kommunikasjon.info/view_artikkel.php?article_id=398&id2=vIjj1P7krtzSkbxI1u041JNxJ
[sitert 16.05.2007]

Korsvold, Kaja

Verdiløs nettdébbatt? Aftenposten (17.08.06)
http://www.aftenposten.no/kul_und/article1425763.ece
[sitert 15.05.2007]

Leveraas, Paal

Avis på dagnad. ABC Nyheter (14.09.06)
<http://www.abcnyheter.no/node/32402>
[sitert 11.05.2007]

Mediebedriftenes Landsforening

Årets mediepriser/arkiv/2004 (09.06.2005)
<http://www.mediebedriftene.no/index.asp?id=48119&open=48119>
[sitert 28.05.2007]

Mediehuset Drammens Tidende

Medielab (u.å.)
<http://medielab.dt.no/expose/sites/dtmedielab/default.asp?s=1&id=3&dic=39>
[sitert 14.05.2007]

Norsk Presseforbund

Norsk Presseforbund
<http://www.presse.no/np.asp> (u.å.)
[sitert 28.05.2007]

Vær Varsom Plakaten (2005)

<http://www.presse.no/varsom.asp>
[sitert 28.05.2007]

Redaktørplakaten (2004)
<http://www.presse.no/redplakat.asp>
[sitert 28.05.2007]

Pisani, Frances

Alternativt redskap for informasjon? Fortinbras Radio Weblog (21.02.2004)
<http://blogs.salon.com/0003368/categories/fortinbras Blogging/2004/02/21.html>
[sitert 21.05.2007]

Romerikes Blad

Debattforum (31.05.07)
<http://www.rb.no/debattforum>
[sitert 31.05.2007]

Saltnes, Tora

Fri nettdebatt – ikke for pyser. NTNU (20.09.2002)
<http://www.forskning.no/Artikler/2002/september/1031833502.92>
[sitert 15.05.2007]

Spjelkaviknes, Steinar

På Tvers (27.03.2007)
<http://www.farsunds-avis.no/leder.asp?vis=1&id=4819>
[sitert 18.05.2007]

Statistisk sentralbyrå

Informasjonssamfunnet – temaside (2003)
<http://www.ssb.no/emner/10/03/ikt/>
[sitert 10.05.2007]

Statskonsult

Kvalitetskriterier for offentlige netjtjenester

Brukervennlighet (12.06.2002)
http://www.kvalitetpaanett.net/Krit_fase1_bruk.htm
[sitert 19.05.2007]

Åpenhet (12.06.2002)
http://www.kvalitetpaanett.net/Krit_fase1_apen.htm
[sitert 19.05.2007]

Teknisk tilgjengelighet (12.06.2002)
http://www.kvalitetpaanett.net/Krit_fase1_tekn.htm
[sitert 19.05.2007]

TNS Gallup

”TNS Metrix” (u.å.)
<http://www.tns-gallup.no/index.asp?did=123015&title=TNS+Metrix&aid=12091>
[sitert 28.05.2007]

”TNS Metrix Topplisten” (uke 20, 2007)

http://www.tns-gallup.no/index.asp?type=tabelno_url&did=185235&sort=uv&sort_ret=desc&UgeSelect=
[sitert 28.05.2007]

Wikipedia

Avis (07.05.2007)

<http://no.wikipedia.org/wiki/Avis>
[sitert 16.05.2007]

Kronikk (09.05.2007)

<http://no.wikipedia.org/wiki/Kronikk>
[sitert 27.05.2007]

Åmås, Knut Olav

Offentlig, men likevel anonym (17.08.06)

<http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/article1424414.ece>
[sitert 25.05.2007]

Aarre, Eirik

Internettbruk i Kongsberg kommune, hovedoppgave i administrasjon og organisasjonsvitenskapl. (2003)

<https://bora.uib.no/bitstream/1956/1611/1/Masteroppgave-aarre.pdf>
[sitert 11.03.2007]

Avisartikler

Skogerbø, Eli og Marte Winsvold. *Lærer seg debatt på nettet*. I: Aftenposten. 8. januar 07.

Syvertsen, Atle. *Blogger sier stopp*. I: Aftenposten. 18. mai 07.

Aabø, Jarle. *Redaktørenes verbale vold*. I: Aftenposten. 18. april 07.

Tidsskriftartikler

Bing, Jon. *Regulering av ytringer på Internettet*. I: Lov og rett, 2004, Nr. 01-02

Forarbeider

NOU 1999:27 «Ytringsfrihed bør finde Sted» Forslag til ny Grunnlov § 100

St. meld. Nr. 26 (2003-2004) Om endring av Grunnloven § 100

Annet

ILD konferansen Lokalt e-demokrati - forventinger og praksis
(15.03.2007)

Omdal, Sven Egil
Winsvold, Marte